

Legal tech in de spotlight

2

Thierry Boonstra:
'Nieuwe technologie op de oude manier gebruiken is geen optie'

4

Victor Vandersmissen:
'Legal tech verspreidt zich als een olievlek door onze praktijk'

6

Jeroen Zweers:
'Legal tech moet onderdeel van de bedrijfscultuur gaan worden'

8

Evert Starmhuis:
'Legal tech betekent niet dat de jurist zonder werk zit'

10

Britt Drost:
'Soms krijg je zelfs resultaten waarvan je niet wist dat je ze zocht'

‘Nieuwe technologie op de oude manier gebruiken is geen optie’

Legal tech is niet alleen inzetbaar in de puur juridische wereld; ook fiscalisten doen er hun voordeel mee. “De kunstmatige intelligentie begreep echt waar ik naar op zoek was,” vertelt Thierry Boonstra, Senior Tax Advisor bij Mazars.

Leren nadenken

Wat je als fiscalist dan wel aan kunstmatige intelligentie hebt? Boonstra: “Kunstmatige intelligentie gaat ons allemaal helpen met het werk dat we nu nog zelf doen en uitzoeken. Een voorbeeld is Bluetick in Rechtsorde, bij het doen van jurisprudentieonderzoek. De oude manier van zoeken ging ongeveer zo: je bent op zoek naar een uitspraak waarvan je denkt te weten dat hij bestaat en je vult wat keywords in waaraan je tijdens je zoektocht gebonden bent. Maar tegenwoordig is kunstmatige intelligentie op een niveau dat het je zoekvraag begrijpt: het model heeft al leren nadenken, zonder dat je dat zelf nog hoeft te doen.”

Dat is ook, denkt Boonstra, één van de redenen dat de vorige kunstmatige intelligentie-hype stukliep. Kantoren

moesten soms wel tien mensen vrijmaken om een maand lang dossiers op de juiste manier te labelen en op te slaan, zodat de kunstmatige intelligentie ermee om kon gaan. Voor veel kantoren was dat in de praktijk niet haalbaar.

“Nu is kunstmatige intelligentie op een niveau waarop het echt begrijpt, niet alleen leest. Dat was voor mij het moment dat ik er echt iets in begon te zien. Ik was op zoek naar informatie over boorplatformen, maar dankzij de technologie kwam er ook van alles naar boven over pijpleidingen en allerlei relevante zaken waar ik iets aan had. De kunstmatige intelligentie begreep echt waar ik naar op zoek was, zonder dat ik dat zelf misschien precies voor ogen had,” aldus Boonstra.

Lees verder op de volgende pagina

Traditionele branche

De grootste uitdaging van de inzet van kunstmatige intelligentie op de werkvloer, is de technologie op de juiste manier te leren toepassen. Boonstra: “Het is een heel traditionele branche, die ooit geleerd hebben hoe het moet. Nu moeten ze dat opnieuw leren. Dat brengt uitdagingen met zich mee.”

Het is belangrijk om fiscalisten te trainen in het gebruik van kunstmatige intelligentie. “De neiging is om de nieuwe technologie te openen en op de oude manier verder te gaan. Door ouderwets maar wat zoekwoorden in te voeren en te kijken wat eruit komt. Maar ja, als je dat doet zal er soms misschien een goed resultaat uitkomen, maar net zo vaak zullen de resultaten misschien wel tegenvallen.

Op die manier brengt de nieuwe technologie niet echt een verbetering met zich mee,” stelt Boonstra.

Dwarsverbanden

Je moet daarom nadenken over hoe je de technologieën in kan zetten om wél die dwarsverbanden in uitspraken te vinden die voorheen soms vrijwel onvindbaar waren. In nieuwe tools, zoals Bluetick in Rechtsorde, kan je bijvoorbeeld zoeken op een selectie van feiten in een uitspraak. Op deze feiten kan je doorklikken, waarna Rechtsorde zelf vijf uitspraken op een rijtje zet die daarop aansluiten. Natuurlijk is het aan de gebruiker om te beoordelen of deze uitspraken ook daadwerkelijk aansluiten op je zoekopdracht, maar dat is dan ook waar de fiscalist onvervangbaar is.

‘Legal tech verspreidt zich als een olievlek door onze praktijk’

Langzaam maar dringt legal tech alle aspecten van het juridische werkveld binnen. Volledige workflows draaien op digitale hulpmiddelen, die het leven van de jurist leuker en makkelijker maken.

Victor Vandersmissen is sinds een jaar advocaat bij Griph, waar hij eindelijk gebruik kan maken van allerlei technische vernuften en werkt tevens als IT-consultant bij L-IME waar hij advies geeft aan advocatenkantoren. “Het begint eigenlijk al met Whatsapp, waar we contact hebben, en we gebruiken Teams voor inhoudelijke overleggen. Vervolgens maak ik meteen een dossier aan, en stuur ik een link naar de software waar cliënten zich kunnen identificeren. Ook krijgen ze direct een link naar ons cliëntenportaal, waar ze mee kunnen kijken naar deadlines, er om reviews van conceptdagvaardingen gevraagd kan worden, etc. Alles is aan elkaar gekoppeld; ideaal.”

Een hele rits aan technologie dus, waar je tegenwoordig als advocaat en cliënt mee te maken krijgt. Het maakt het volledige proces volgens Vandersmissen aangenamer en

bovenal efficiënter: “Tijdens een gesprek kan ik een linkje sturen, en binnen 10 minuten heb ik alle identificatie die ik nodig heb en is er al gecheckt of er bijvoorbeeld sancties van toepassing zijn. Dat is ongekend.”

Gehele workflow

Het kantoor is bovendien bezig een volledig digitale intake uit te rollen om de digitalisering van het proces compleet te maken. Vandersmissen: “Op deze manier verspreidt legal tech zich als een olievlek door de praktijk. De gehele workflow is gebaseerd op legal tech.” Het maakt dat de advocaat zelfstandiger en mobieler kan opereren. Wanneer fysieke afspraken in een stoffig kantoor niet meer nodig zijn, houdt niets je tegen om met je laptop op een tropisch strand te gaan zitten.

Lees verder op de volgende pagina

Het enige wat je nodig hebt, is een goede internetverbinding. Vandersmissen zelf maakt gebruik van de mogelijkheden door tijdens de warme zomermaanden tijdens het werk verkoeling te zoeken op de Waddeneilanden.

Nomadenbestaan

De cliënt merkt weinig tot niets van dit nomadenbestaan van de advocaat. Met de tool Advocaatscore kunnen cliënten feedback geven over de aan hun verleende service. “Steevast is onze feedback dat de communicatie en de betrokkenheid erg goed is. Juist omdat we zo makkelijk bereikbaar zijn en via allerlei kanalen kunnen communiceren”, aldus Vandersmissen.

Waar het kantoor qua legal tech nog geen gebruik van maakt, maar wat wel op het verlanglijstje van Vandersmissen staat, is slimme zoektechnologie. “Als ik jurisprudentie zoek, is dat een helse klus. Je vindt vaak niet de jurisprudentie die je nodig hebt of waar je iets mee kan. Het zou fijn zijn als we met bijvoorbeeld Bluetick in Rechtsorde documenten kunnen doorzoeken. Op die manier zouden we veel betere stukken af kunnen leveren, omdat de nieuwste rechtspraak daar altijd bij betrokken is en je ook met jurisprudentie kunt werken die ik nu niet altijd kan vinden.”

Game changer

Met de slimme zoektechnologie is de legal tech-selectie van Griph volgens Vandersmissen compleet. Alhoewel,

een programma waarmee hij dagvaardingen simpelweg bij elkaar kan slepen zou een echte game changer zijn. “De stukken waar het echt om de inhoud gaat, moet je natuurlijk als jurist zelf maken. Maar zo’n dagvaarding heeft best onderdelen die je veel makkelijker in elkaar zou kunnen zetten dan nu het geval is.”

Niet alle kantoren staan zo te springen om innovatie als Griph; volgens Vandersmissen een absoluut gemis voor zowel de advocaten als cliënten in kwestie: “Natuurlijk moet je je er even in verdiepen om te snappen hoe het allemaal werkt. Wanneer je er elke dag even mee bezig bent, ga je het vanzelf snappen en wordt het ook leuk om mee te werken. Binnen een paar weken heb je het in de vingers. Wanneer je als advocaat niet mee gaat met de tijd, ga je uiteindelijk dingen in rekening brengen waarvan de cliënt denkt: wacht eens even, die andere advocaat had dat geautomatiseerd en rekende daar niks voor. Je zal op een bepaald moment dus wel moeten.”

De drempel om te starten met legal tech lijkt misschien hoog, maar dat hoeft niet zo te zijn vindt Vandersmissen, “zolang de IT-infrastructuur in de basis op orde is, zodat je daar vervolgens slim technologie aan kan koppelen. Daar hebben zowel klanten als advocaten zelf wat aan. Welke definitie je ook hanteert van ‘legal tech’, het gaat erom dat iedereen er beter van wordt.”

‘Legal tech moet onderdeel van de bedrijfscultuur gaan worden’

Wat zijn de uitdagingen van legal tech, voor ontwikkelaars, advocaten en cliënten? Jeroen Zweers, oprichter van Dutch Legal Tech en legal innovation expert, heeft er wel een antwoord op.

“Dat kunstmatige intelligentie in opkomst is, is natuurlijk niets nieuws. Maar kunstmatige intelligentie is eigenlijk pas sinds korte tijd in de brede praktijk inzetbaar; Bluetick is daar een mooi voorbeeld van. Met dat soort technologie worden advocaten ondersteund in het beter zoeken en het compleet maken van hun zoekproces. Advocaten zelf zijn eigenlijk helemaal niet zo goed in zoeken, terwijl een advocaat er altijd naar streeft zo compleet mogelijk te zijn in zijn of haar research. En dat is nou precies waar technologie als Bluetick als geen ander bij kan helpen.”bovenal efficiënter: “Tijdens een gesprek kan ik een linkje sturen, en binnen 10 minuten heb ik alle identificatie die ik nodig heb en is er al gecheckt of er bijvoorbeeld sancties van toepassing zijn. Dat is ongekend.”

Wat zijn de uitdagingen die bij de inzet van kunstmatige intelligentie komt kijken?

“De resultaten moeten natuurlijk altijd aansluiten bij de

vraag die gesteld wordt. Ook is het belangrijk dat er bij advocaten geen tunnelvisie ontstaat. Voor ontwikkelaars van de software is de grootste uitdaging om aan voldoende data te komen. En juist dat is in de juridische wereld een grote uitdaging. Jurisprudentie is weliswaar openbaar, maar momenteel wordt slechts vier procent van de uitspraken gepubliceerd.”

Hoe zorg je ervoor dat een volledig advocatenkantoor mee gaat in de adoptie van nieuwe technologie?

“Door het ze gewoon te laten doen. In het traditionele zoeken bouwt de advocaat heel erg op één zoekwoord. Bij algoritmisch zoeken is dat niet zo: het algoritme kijkt naar de context van de vraag waardoor je uiteindelijk veel betere resultaten krijgt. Advocaten vinden het soms erg lastig dat ze niet meer ouderwets op een simpel zoekwoord kunnen voortborduren, daar moeten ze vertrouwen in krijgen.

Lees verder op de volgende pagina

Dat vertrouwen krijg je door het gewoon te doen, en keer op keer goede zoekresultaten te krijgen na gebruik van kunstmatige intelligentie.”

Hoe zit het met de adoptie van kunstmatige intelligentie bij Nederlandse advocatenkantoren?

“Ik hoop dat de adoptie van technologie bij advocatenkantoren hoger gaat worden, dat het meer onderdeel van de cultuur gaat worden. Dat is nog altijd niet het geval. Dat komt enerzijds door de manier waarop advocatenkantoren gevormd zijn, en anderzijds door het businessmodel. Dat staat momenteel vaak niet open voor dit soort dingen.

Als je nu naar de grote juridische afdelingen bij bedrijven kijkt, zie je die sneller innoveren. Dat komt enerzijds door corona - toen ging de adoptie van technologieën opeens

een stuk sneller - en anderzijds door de war on talent, de zoektocht naar goede juristen. Juridische afdelingen bij bedrijven maken een verdeling tussen werk met hoog risico en werk met laag risico. Voor werk met laag risico zetten ze dan legal tech in. Op die manier kunnen ze met minder arbeidskrachten het werk met hoog risico blijven doen.”

Wat merkt de klant hiervan?

“Klanten accepteren tegenwoordig minder snel onnodig veel uren door een advocatenkantoor. Legal tech kan één van de manieren zijn om dit hoog aantal uren een beetje te drukken. Verder gebeurt het gebruik van legal nog grotendeels achter de schermen; cliënten hoeven daar dus niks van te merken, behalve dat die rekening uiteindelijk dus wat goedkoper is.”

‘Legal tech betekent niet dat de jurist zonder werk zit’

Als hoogleraar Law and innovation aan de Erasmus Universiteit Rotterdam blijft Evert Stamhuis goed op de hoogte van de laatste technologieën die gebruikt kunnen worden in het juridische werkveld. Deze technologieën gaan gepaard met kansen en mogelijkheden, maar vergen ook een kritische blik van jonge juristen.

Juridische hulpmiddelen worden steeds slimmer, en dienen daarom steeds vaker als een verlengstuk van de jurist in zijn werk. Technologieën zoals tekstherkenning en zoekmachines kunnen saai routinematig werk vervangen, hele stapels papieren kunnen in enkele seconden worden doorgelicht. Beeld- en geluidsverbeteringsalgoritmes helpen bij het analyseren van videobewijs, en ook het gebruik van beeldherkenning zal toenemen in de rechtspraktijk.

Betekent dit dat de jurist uiteindelijk vervangen wordt door technologie, zoals kassamedewerkers langzaam plaats maken voor de bekende zelfscankassa's? Dat niet, zegt Stamhuis. "Er zitten allerlei andere componenten aan het juridische werk waar de technologie de komende vijftig jaar geen verbeteringen in kan brengen, daar zouden machines

alleen maar achteruitgang betekenen. Het kan sommige dingen van het werk makkelijker maken, maar het zou ook tijd kunnen geven om bepaalde dingen, waar juristen nu te weinig tijd voor hebben, beter te doen."

Hoe paradoxaal het ook klinkt, de toenemende robotisering van het juridische werkveld zou dus meer ruimte kunnen bieden aan de menselijke kant van het werk. "Als je minder tijd kwijt bent aan saai papierwerk, zou het best kunnen zijn dat er meer tijd komt voor zaken die eveneens belangrijk zijn; goed luisteren naar je client, meer tijd besteden aan een onderhandelingsgesprek met je wederpartij. Die tijdsdruk wegnemen zou niet betekenen dat de jurist zonder werk zit, hij gaat slechts andere dingen doen."

Lees verder op de volgende pagina

Het idee van het brein van een jurist als bron van kennis is vanuit deze invalshoek wellicht wat ouderwets; het juridische brein als bron van creativiteit is wellicht beter op zijn plaats. Stamhuis: “De kennis die een jurist paraat moet hebben is veel beter beschikbaar in de cloud. Het negentiende-eeuwse beeld van de jurist als bron van kennis zie je echter nog veel terug in de juridische opleidingen, wanneer ze zitten te prutsen met zo’n gedrukt wetboek. Natuurlijk zijn er veel goede argumenten voor, maar tegelijkertijd is het achterhaald.”

Het gebruik van technologieën moet juristen zo vroeg mogelijk goed aangeleerd worden, aldus Stamhuis. In het huidige onderwijs worden studenten dan ook overladen met tech: een elektronische leeromgeving, digitale bestanden en online zoeken naar informatie en jurisprudentie. Ook krijgen ze handvatten aangeboden om met de mogelijkheden - en gevaren - van legal tech om te gaan. Want niet alleen in het onderwijs neemt legal tech al een prominente plek in, ook in de praktijk wordt er veelvuldig van de technologieën gebruik gemaakt. Veel overheidsbeschikkingen, bij DUO of bijvoorbeeld de belastingdienst, worden immers al geautomatiseerd. Hoe slimmer deze technologieën worden, hoe vaker deze bij relatief complexe zaken zullen worden toegepast. Stamhuis: “Ik vind het belangrijk dat studenten snappen wat er in de basis aan de achterkant van die systemen gebeurt. Je ziet nu al dat, op

afdelingen van departementen waar geautomatiseerde uitvoeringspraktijk een grote rol speelt, het schrijven van een wetstekst hier volledig op is aangepast. Aan juristen wordt gevraagd: maak een juridische bron die geschikt voor automatisering. Dat kan je alleen maar doen wanneer je die geautomatiseerde praktijk enigszins begrijpt.”

Stamhuis: “Het is belangrijk dat studenten de mogelijkheden en kansen van de ontwikkelingen inzien. Die kansen nemen immers alleen maar toe naarmate de kunstmatige technologie zich ontwikkelt. We leren studenten te leren werken met de verschillende platformen, en hoe ze deze kunnen beoordelen. Hoe de keuze voor een bepaald zoekplatform bijvoorbeeld invloed heeft op de - al dan niet objectieve - resultaten die je krijgt.”

Recent is Bluetick, een tool op basis van kunstmatige intelligentie, geïntegreerd in juridische zoekmachine Rechtsorde. Bluetick denkt met je mee, en geeft op basis van je zoektermen suggesties voor andere relevante resultaten. Stamhuis: “Bij deze meer geavanceerde zoekinstrumenten hoort een nieuw soort evaluatie. Je kunt dieper zoeken met de tekstherkennigstechnologie, waardoor je resultaten krijgt die je in het verleden niet had. Aan de andere kant moet je je realiseren dat het evalueren en valideren van deze resultaten ook inspanningen van de jurist vergt. Deze nieuwe vorm van evaluatie leren we de studenten.”

‘Soms krijg je zelfs resultaten waarvan je niet wist dat je ze zocht’

Met de juiste technologie kun je gemakkelijk simpele taken automatiseren. Legal tech is in die zin een nieuwe medewerker die continu zo efficiënt mogelijk werkt - óók op maandagochtend of vrijdagmiddag - en nooit ziek is. Niet alleen voor advocaten, maar ook voor bedrijfsjuristen is legal tech de afgelopen jaren daarom onmisbaar geworden.

Britt Drost is Legal Counsel bij ProRail, in de vakgroep bouwrecht. Bij alle projecten in de gebieden zuidoost en zuidwest is zij betrokken als jurist. En ondanks dat juristen in de kern vaak traditioneel zijn en niet staan te springen om verandering en innovatie, past ook Drost steeds vaker legal tech toe in haar werk.

Drost: “Juridische zoekmachines gebruik ik op verschillende manieren. Allereerst werkt een zoekmachine als Rechtsorde voor mij prettig om de juiste vakbladen lezen; alles is daar gecentreerd. Maar ook als ik een onderzoek moet doen grijp ik naar een zoekmachine. Bij grote problemen, zoals de coronacrisis, extreme prijsstijgingen of lage waterstanden in Nederland, is het belangrijk om grondig

onderzoek te doen. Bluetick in Rechtsorde kan daar goed bij helpen; op die manier hoef ik niet meer tientallen zoektermen in te tikken om de juiste resultaten te krijgen. Soms krijg je zelfs resultaten waarvan je niet wist dat je ze zocht.”

Kunstmatige intelligentie in een traditionele sector: niet iedereen lijkt het te omarmen. En dat terwijl de ontwikkelingen in de wereld ons momenteel om de oren vliegen. Het lijkt niet meer dan normaal dat we een (technologisch) steuntje in de rug nodig hebben om alles bij te benen. Drost: “Tijdens mijn master schreef ik een paper over kunstmatige intelligentie. Toen merkte ik dat het in de juridische sector nog niet echt speelde.

Lees verder op de volgende pagina

Tegenwoordig wel, gelukkig. Ik denk dat er heel veel voordeel te behalen valt, omdat je alles in een database kunt zetten en met verschillende zoektermen tot een heel concreet antwoord kunt komen. Natuurlijk moet je je juridische bril opzetten en zelf kritisch blijven, maar legal tech kan je enorm helpen bij het doen van onderzoek.”

Voor jonge juristen is het soms frustrerend, wanneer oudere - meer ervaren - collega's niet open staan voor de nieuwe ontwikkelingen. Zij doen hun werk immers al jaren op dezelfde manier, 'en het gaat toch al jaren goed?' Maar ook deze oudere garde zou wat vaker hun ogen kunnen openen voor de mogelijkheden.

Drost: “De sector blijft traditioneel, veel collega's printen zelfs nog alles. Ik ben het gewend om digitaal te werken, tijdens mijn studie werkten we bijvoorbeeld al met juridische zoekmachines. Gelukkig merk ik dat er nu steeds

meer nagedacht wordt over de praktische toepassingen van legal tech; men is bezig met de manier van opslaan van documenten, en hoe we deze kunnen hergebruiken zonder steeds opnieuw het wiel uit te vinden. Uiteindelijk maakt het ons efficiënter in ons werk, zodra je er een beetje mee hebt leren werken.”

Wat de toekomst te bieden heeft weet natuurlijk niemand, maar dat betekent niet dat er niet gedroomd mag worden. Drost: “Door corona zijn we veel online gaan doen. Dat scheelt veel tijd en mag van mij doorgezet worden. Ik hoop dat databases een grotere rol gaan spelen in ons werk, en dat kunstmatige intelligentie verder ontwikkeld wordt. Ons werk kan op die manier echt worden vergemakkelijkt: onderzoek doen en het doornemen van verschillende publicaties en jurisprudentie gaat al zo veel sneller dan dat het jaren geleden ging. Ik ben benieuwd hoe slim een tool als Bluetick nog kan worden!”